

ADABIY-TANQIDIY FIKRNING RIVOJLANISHI ZULFIYANING ADABIY G'OYALARI

Axmadaliyeva Mahliyo Sherali qizi

CHDPU Boshalng'inch ta'lim fakulteti o'qituvchisi

ANOTATSIYA: *Ushbu maqolada Zulfiyaning adabiy g'oyalari dunyoqarashiga chuqur ta'siri haqida so'z boradi adabiy-tanqidiy fikrning rivojlanishi. Bu shaxsiy integratsiyani ta'kidlaydi uning she'riy ifodalari orqali ijtimoiy-tarbiyaviy tushunchalar bilan hissiyotlar. Zulfiyaniki asar 20-asrning she'riy an'analari va hozirgi zamon o'rtasidagi ko'prik sifatida ko'riladi adabiy dialoglar, uning jahon she'riy maktablari va u bilan chuqur aloqalarini aks ettiradi o'z davrining ijtimoiy-madaniy dinamikasiga sezgirlik. Maqolada qanday qilib o'rganiladi*

Zulfiyaning taqdiri, shaxsiy burchi, ijodiy matonat mavzulari uning o'zagini tashkil etadi she'riy hikoya, a orqali uning ishini tushunishga yangi nuqtai nazarni taklif qiladi hissiy chuqurlik va falsafiy idrokning murakkab o'zaro ta'siri. Maqola pozitsiyalari Zulfiya ham xuddi shunday zamondan oshib ketgan boshqa taniqli shoirlar qatorida va ularning ishlarida fazoviy chegaralar, uning o'zbek tiliga qo'shgan beqiyos hissasini ta'kidlaydi adabiyot.

Kalit so'zlar: *Zulfiya, o'zbek adabiyoti, adabiy tanqid, she'riy ifoda, 20-asr she'riyati, ekzistensial mavzular, ijtimoiy-ma'rifiy ta'sir, ijodiy chidamlilik.*

АННОТАЦИЯ: *В этой статье рассматривается глубокое влияние литературных идей Зульфийи на развитие литературно-критической мысли. В ней подчеркивается интеграция личных эмоций с социально-образовательными концепциями через ее поэтические выражения. Творчество Зульфийи рассматривается как мост между поэтическими традициями 20-го века и современными литературными диалогами, отражающими ее глубокие связи с мировыми поэтическими школами и ее реагирование на социокультурную*

динамику своей эпохи. В статье исследуется, как темы судьбы, личного долга и творческой устойчивости Зулфии формируют ядро ее поэтического повествования, предлагая новую перспективу понимания ее работы через

сложное взаимодействие эмоциональной глубины и философской пронительности. Статья ставит Зулфию рядом с другими выдающимися поэтами, которые аналогичным образом превзошли временные

и пространственные границы в своем творчестве, подчеркивая ее уникальный вклад в узбекскую литературу.

Ключевые слова: *Зулфия, узбекская литература, литературная критика, поэтическое выражение, поэзия XX века, экзистенциальные темы, социально-образовательное воздействие, творческая устойчивость.*

ABSTRACT: *This article delves into the profound impact of Zulfiya's literary ideas on the development of literary-critical thought. It emphasizes the integration of personal emotions with socio-educational concepts through her poetic expressions. Zulfiya's work is seen as a bridge between the poetic traditions of the 20th century and modern literary dialogues, reflecting her deep connections with global poetic schools and her responsiveness to the socio-cultural dynamics of her era. The paper explores how Zulfiya's themes of fate, personal duty, and creative resilience form the core of her poetic narrative, offering a new perspective on understanding her work through a complex interplay of emotional depth and philosophical insight. The article positions Zulfiya alongside other prominent poets who have similarly transcended temporal and spatial boundaries in their work, highlighting her unique contribution to Uzbek literature.*

Keywords: *Zulfiya, Uzbek literature, literary criticism, poetic expression, 20th-century poetry, existential themes, socio-educational impact, creative resilience.*

Har bir san'at asari ijtimoiy-tarbiyaviy tushunchalarni nozik idrok etadi nozik his-tuyg'ular. Shaxsiy tushunish, she'riy izchillik taraqqiyotida ning hissiy va ma'naviy asoslari bilan dinamik o'zaro ta'sirga kirishadi matn. Psixikaning tub-tubidan singib ketgan g'oyalar poetik orqali to'la bo'ladi mavjudlik jumbog'ini aks

ettiruvchi ma'lumotlar. Bu xususiyat ko'proq ko'pincha she'riyat bilan bog'liq. Shunday qilib, biz shoirlarni qalb tarjimonlari, o'tkinchi ongni so'z orqali lirik shaklga aylantirish. ning mohiyati lirik shakl insoniy munosabatlarning ahamiyatini ochib beradi. Ta'kidlash joizki, ta'sir va 20-asr o'zbek she'riyatida jahon she'riy maktablarining o'rni juda katta va adabiy munosabatlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Zulfiyaning poetik olami va estetikasi qarashlar ham bu jarayonning bir qismini tashkil qiladi, chunki rassom o'z davrining haqiqiy farzandi, uning u bo'lgan ijodiy muhit tomonidan shakllangan estetik qarashlar yashaydi. Uning ustozlari tomonidan boshlangan salmoqli ishlar o'tmaydi keyingi avlodlar tomonidan e'tiborga olinmagan holda, dolzarb va muhim bo'lib qolmoqda bugungi adabiy jarayonlar. Adabiy-tanqidiy fikr taraqqiyotida Zulfiyaning adabiy g'oyalari, qarashlari badiiy ijod, she'riyat ruhi va texnikasi muhim ahamiyatga ega resurslar. Ijod mas'uliyati va unga jalb qilingan mehnat haqidagi fikrlari she'riy asarlar yaratish ijodkor bilan bog'liq masalalarni oydinlashtirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega shaxsiyat va ijodkorlikning tabiati. Falsafada ratsionalizm va syurrealizmning otasi, fransuz faylasufi Gaston Bachelard, agar rassom muntazam va tez-tez foydalansa, deb hisoblaydi ularning ishidagi elementar tasvirlar, bu ularni boshqaradigan asosiy kompleksni ko'rsatadi yurak. Ushbu majmuani aniqlash badiiy asarni yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Shundan kelib chiqib, Zulfiya o'rganayotgan adabiy mavzular va she'riy g'oyalarni toifalarga ajratamiz har birini boyitgan, qo'llab-quvvatlovchi, asoslovchi va to'ldiruvchi o'zaro bog'langan to'rtta segment boshqa ko'p sonli mantiqiy-assotsiativ bog'lanishlar va parallelliklar orqali. Ma'lumki, Zulfiyaning bolaligi va undan keyingi yillari o'tgan davrga to'g'ri kelgan xalqimiz hayotidagi og'ir va fojiali davrlar. Uning oilasi va qarindoshlari ham bor edi bu qiyinchiliklarga duchor bo'ldi. Shoirning tasavvur qobiliyatlari ana shunda shakllangan Atrof-muhit, taqdirning zarbalariga yurakning munosabati uning o'zagiga aylanadi she'riyat.

Taqdir. Lirik qahramon xarakterining asosiy jihatlariga quyidagilar kiradi:

- passivlik, taqdir oldida o'z nochorligini tan olish va bunga tayyorlik.
- topshirish;
- Hayotga va uning nozik, issiq va begunoh narsalariga instinktiv muhabbat;

taqdirga zid;

- Hayotning har bir lahza va borliqning har bir parchasini qadrlash;
- “Ijodkorlik” (yoki Zulfiya ta’biri bilan aytganda, “zukko”), ya’ni mislsiz

ta’sirchanlik, vaqt to’siqlarini yengib o’tish, mavjudlik chegaralaridan oshib ketish qobiliyati va makon va o’z dunyosini psixologik o’lchovlar doirasida qurish (misollar

kuchli xotira va tasavvurni, yashirin panohlarni, ob’ektlarni idrok etishni va o’z ichiga oladi hodisalar, tabiat tilini tushunish, belgilarga ishonish va ijro etish mo’jizalar). Vazifa va omad. Zulfiya lirik qahramonining hayot strategiyasi negizida

jamiyatdagi inson burchi va muqarrarlighi va o’tkinchiligi tushunchasi yotadi boylik. Chunki boylik shunchaki o’tkinchi zavq yoki a bo’lishi mumkin tasodifiy tasodif, lirik qahramon voz kechishni afzal ko’radi va zohidlik. Bir tomondan, ular boylikdan qo’rqishadi, uni yo’qotishdan qo’rqishadi yomon ko’z; boylik yuqori narxda keladi. Boshqa tomondan, yuksak sharaf tuyg’usi o’zini tuta bilish, qadr-qimmat va odoblilikka undaydi. Bu erda qoida shaxsiy ta’qib qilish emas manfaatlar, ammo dahshatli vaziyatlarda hayotiy qadriyatlarga yordam berish, birlashtirish va himoya qilish qarama-qarshiliklar. Taqdir ustidan g’alaba. Muqarrarlighi va muqarrarligini tushunish baxtsizlik, shoirning qahramoni moslashishga va ichida qoniqarli kichik dunyo yaratishga harakat qiladi o’zlari. Ular baxtsizlikka sabr-toqat bilan chidashadi, o’rnini qoplash yo’llarini topadilar baxtsizliklar va umuman ularning ahvolini ijobiy baholash. Biroq, lirik qahramonning hissiy kechinmalari salbiy tasvirlangandek tuyulishi mumkin tashqi kuzatuvchi.

Zulfiya she’riyatining asosiy mavzularining qisqacha sharhidan biz uni ko’rishimiz mumkin e’tibor qaratayotgan H.Olimjon, G’.G’ulom, Mirtimir kabi shoirlar bilan hamjihatlikda sezilarli darajada hayotiy ahamiyatga ega bo’lsa, ikkinchi tomondan, Oybek, U kabi shoirlar bilan. Nosir, zamon va makondan oshib ketish g’oyalarini o’z bag’riga olgan A.Muxtor chegaralar va o’lim va befarqlikni engish. Bu shoirlarning xususiyatlari, davr badiiy-falsafiy tafakkurida bir-biridan ancha ajralib turadi, tabiiyki Zulfiya ijodida sintezlanadi. Zulfiya ijodiy faoliyatida ham yuqori chidamlilik elementlarini va taqdirning eng kuchli kuchlariga ramziy qarshilik. Bu elementlarning barchasi bizga imkon beradi uning ijodi 20-asr adabiyotidagi

ekzistensial oqimlardan uzoq emasligiga e'tibor bering o'yladi. Zulfiya she'riyatidagi mavzularni qisqacha ko'rib chiqish, uning she'riyat bilan uyg'unligini ko'rsatadi Anna Axmatova va Marina Tsvetaeva kabi zamonaviy rus shoirlarining asarlari. Endi biz eng xarakterli va tez-tez kengroq tahlilga o'tamiz yuqorida tilga olingan to'plamlarda takrorlanuvchi motivlar. Biz ularni to'rtga bo'lamiz oldindan aniqlangan mavzuning to'rtta segmentiga mos keladigan qismlar klasterlar. Bu guruhlash biroz shartli, ammo boshqasini aytish adolatli tematik klasterlar ko'pincha har bir qism motivlarining shakllanishiga ta'sir qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Sarimsoqov B. Badiiylik asoslari va mezonlari. – T.: «Fan», 2004.
2. Umurov H. Ehtiëj tafti. –T.: “Samarqand”. 2011.
3. Umurov H. She'riyat malikasi. Risola. – T.: - «Navro'z» nashriëti, 2015.
4. G'afurov I. Zulfiya siymosi. Sharq yulduzi jurnali. T.: 2015.
5. Akhmadaliyeva, M. (2024). THE HARMONY OF IMAGE AND LYRIC HERO IN THE POETRY OF THE POETRY. Web of Technology: Multidimensional Research Journal, 2(11), 390-393.
6. Аҳмадалиева, М. Ш. (2024). ЗУЛФИЯ ШЕЪРИЯТИДА АЁЛ ОБРАЗИ. Academic research in educational sciences, 5(NUU Conference 1), 477-479.
7. Makhlyo Sheraliyevna Akhmadaliyeva THE POETRY OF THE POET AND THE CURRENT LITERARY PROCESS
8. Makhlyo Sheraliyevna Akhmadaliyeva // Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal . — 2024. — № 5. — С. 18f24.
9. Ahmadaliyeva M. S. ZULFIYA LIRIKASIDA ESTETIK QARASHLAR //Academic research in educational sciences. – 2023. – T. 4. – №. CSPU Conference
10. Axmadaliyeva M. S. LIRIK QAHRAMON RUHIYATI TASVIRIDA BADIY VOSITALARNING O'RNI //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – T. 1. – №. 7. – С. 44-46.
11. Кучкинов А. Ю. Технология экологического воспитания младших школьников //Вестник современной науки. – 2016. – №. 11-2. – С. 69-72.

12. Ahmadaliev M. S. THE DEVELOPMENT OF LITERARY-CRITICAL THOUGHT IN ZULFIYA'S LITERARY IDEAS //Academic research in educational sciences. – 2023. – T. 4. – №. KSPI Conference 1.

13Abdullayeva Shaxzoda Raxmat qizi, I.B.Madraximova BOSHLANG'ICH SINFLARDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH / Abdullayeva Shaxzoda Raxmat qizi, I.B.Madraximova [Текст] // RAQAMLI PEDAGOGIKA: HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami 2- son. — Toshkent:Toshk, 2024. — C. 99-102.

14. Abdikarimov Azizbek Iskandar o'g'li, I.B.Madraximova XALQ MAQOLLARI VA TOPISHMOQLARINING BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QUVCHILARI TARBIYASIDA TUTGAN O'RNI / Abdikarimov Azizbek Iskandar o'g'li, I.B.Madraximova [Текст] // RAQAMLI PEDAGOGIKA: HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami 2- son. — Toshkent:Toshkent-2024, 2024. — C. 102-105.